

Στα τέλη του περασμένου Δεκεμβρίου, μετά από ενδοκυβερνητικές διαπραγματεύσεις και διάφορα μπρος-πίσω, πέρασε τελικά από την Βουλή μια τροπολογία του υπουργείου μεταναστευσης και ασύλου, που κατέθεσε ο υπ. Καιρίδης. Η τροπολογία αυτή αφορά τη χορήγηση αδειών διαμονής σε μετανάστ(ρι)ες που μπορούν να αποδείξουν εγγράφως τη διαμονή τους στην Ελλάδα την τελευταία τριετία. Ουσιαστικά πρόκειται για μια μαζική νομιμοποίηση μέχρι πρότινος «παράνομων» μεταναστ(ρι)ών, η οποία αφορά καταρχήν περίπου 30.000 ανθρώπους, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του υπουργείου. Και υποτίθεται ότι προορίζονται (τους/τις ρώτησε κανείς, αλήθεια;) για τις ανάγκες της αγροτικής παραγωγής. Τι έγινε λοιπόν; Δεν είναι πλέον «εισβολείς», υποχείρια της Τουρκίας όλοι αυτοί; Δεν θα μας κολλήσουν εξωτικούς ιούς, κυκλοφορώντας ελεύθερα στις πόλεις; Μάλλον όχι απ' ό,τι φαίνεται: το υπουργείο εγγυάται ότι τίποτα κακό δεν θα συμβεί στη χώρα και τους αυτόχθονες.

Κάπως έτσι, μ' αυτόν τον «ντροπαλό» και κάτω-από-το-ρα-ντάρ τρόπο, η κυρίαρχη ιδεολογία μετά από δεκαπέντε γεμάτα χρόνια σκληρής κυριαρχίας του συμπλέγματος της ασφάλειας και της στρατο-αστυνομίας του ξαναέδειξε στιγμιαία προς την πλευρά της καπιταλιστικής πραγματικότητας: όταν μιλάμε για μετανάστ(ρι)ες, στην πραγματικότητα αναφερόμαστε στην εκμετάλλευση της εργασίας. Μετά από τόσες «εισβολές στα σύνορα», τόσα στρατόπεδα και τόσους μπάτσους τείναμε να ξεχάσουμε ότι όλες αυτές οι κρατικές πρακτικές πηγάζουν κατά κύριο λόγο από τις καπιταλιστικές αναγκαιότητες της διαχείρισης (και της εκμετάλλευσης) της εργασίας, ακόμα και σε συνθήκες καπιταλιστικής κρίσης. Πολύ περισσότερο σε συνθήκες κρίσης, προσθέτουμε.

Και να σημειώσουμε επίσης εδώ ότι (όπως έχει συμβεί και σ' όλες τις προηγούμενες σχετικές ρυθμίσεις) η «νόμιμη διαμονή» συναρτάται απόλυτα με την «νόμιμη απασχόληση». Για να το πούμε καλύτερα: προϋπόθεση της άδειας διαμονής είναι η πρόσληψη από κάποιο αφεντικό, η κατάρτιση σύμβασης εργασίας, η συγκέντρωση των απαραίτητων ενσήμων κτλ. Το ελληνικό κράτος φυσικά και δεν εννοεί να νομιμοποιήσει σκέτους «κοινωνικούς εργάτες», προλεταριακές φιγούρες της πολυεθνικής εργατικής τάξης που θα περιφέρουν στις πόλεις τα (ταξικά) νεύρα τους, ανάμεσα σε άλλα. Θέλει σκέτη πειθαρχημένη εργασία, που θα ευγλωμονεί για την καλή της «τύχη».

Επιπλέον οι κυβερνητικοί εισηγητές αυτής της τροπολογίας, αφού επιχειρηματολόγησαν για τις αυξημένες ανάγκες της αγοράς εργασίας σε μια σειρά καπιταλιστικούς κλάδους, μας θύμισαν και κάτι ακόμα, πολύ σημαντικό: ότι η ρύθμιση που ψήφισαν δεν στοχεύει σε οποιοδήποτε είδος εργασίας, αλλά σε μία και συγκεκριμένη, τη χειρωνακτική.

«...Να πούμε την αλήθεια, υπάρχουν επαγγέλματα που δεν θα έκαναν οι Έλληνες, όπως και οι Ισπανοί και οι Ιταλοί...» είπε ο Καιρίδης και συμπλήρωσε στο ίδιο πνεύμα ο Άδωνις Γεωργιάδης: «Οι συμπολίτες μας δεν θέλουν να κάνουν χειρωνακτική εργασία. Έχουμε εργατικό δυναμικό σχετικά γερασμένο, που δεν θέλει να κάνει χειρωνακτικές εργασίες και δεν έχει απόλυτη ταύτιση με τις ανάγκες της σημερινής αγοράς εργασίας». Τι ειλικρίνεια, πραγματικά!

Ο Καιρίδης κι ο Άδωνις αποκάλυψαν, με το ύφος του καλύτερα φυλαγμένου μυστικού, την μεγαλύτερη κοινοτυπία της εκμετάλλευσης της εργασίας στην Ελλάδα (και όχι μόνο) την τελευταία 35ετία. Ακόμα κι αν ζούμε στη χώρα των λωτοφάγων, εμείς πάντως δεν έχουμε ξεχάσει: θυμόμαστε ότι κάθε Έλληνας μικροαστός ήθελε τον αλβανό «του» για να χτίσει το εξοχικό του, την φιλιπινέζα «του» για να καθαρίζει το σπίτι του, την βουλγάρα «του» για τους κοινόχρηστους χώρους της πολυκατοικίας του, την ουκρανή «του» για τη φροντίδα των γέρων του και την ρωσίδα «του» για τα κωλόμπαρά του. Θυμόμαστε δηλαδή πως ο καταμερισμός της χειρωνακτικής εργασίας ευλογήθηκε πάνδημα και απέκτησε γρήγορα εθνικά ψευδώνυμα. Μήπως λοιπόν ζούμε μέσα σε ένα ελληνικό Déjà vu, εν έτει 2024; Υποστηρίζουμε πως όχι, όπως θα προσπαθήσουμε να δείξουμε παρακάτω. Οι καπιταλιστικές αναγκαιότητες εκμετάλλευσης της εργασίας παραμένουν φυσικά, αλλά η εποχή έχει αλλάξει δραματικά.

Ας υπενθυμίσουμε επί τροχάδην μερικούς σταθμούς της διαχείρισης της εργασίας των μεταναστ(ρι)ών στην Ελλάδα: από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 (εκείνα τα πρώτα χρόνια των wild nineties, όπου το «νομοθετικό κενό» κάλυπταν οι καραμπίνες στα χωριά και οι περιβόητες αστυνομικές επιχειρήσεις «σκοούπα» στις πόλεις) και μέχρι την πρόσφατη τροπολογία Καιρίδη, έχουν μεσολαβήσει άλλες τρεις κρατικές ρυθμίσεις μαζικών «νομιμοποιήσεων» μεταναστών. Το 1997-98, το 2001 και το 2005-07. Καθόλου τυχαία, αυτές οι χρονολογίες αντιστοιχούν χοντρικά στην belle époque του ελληνικού καπιταλισμού. Και δεν είναι επίσης καθόλου τυχαίο ότι έπρεπε να περάσουν τόσα πολλά χρόνια για να ξαναδούμε μια νέα απόπειρα κρατικής ρύθμισης. Φανταζόμαστε ότι δε χρειάζεται να πούμε πολλά για όσα μεσολάβησαν μεταξύ 2007 και σήμερα: μια εξέγερση, το ξέσπασμα της καπιταλιστικής κρίσης διεθνώς, αλλά με ιδιαίτερη ένταση εδώ, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του ελληνικού καπιταλισμού και η ανάθεση του μεγαλύτερου όγκου του «μεταναστευτικού» στους μηχανισμούς και τις αρμοδιότητες του συμπλέγματος της ασφάλειας.

Όμως αυτά τα δεκαπέντε χρόνια της κρίσης και της στρατο-αστυνομίας επέφεραν μεγάλες αλλαγές στην σύνθεση του πληθυσμού των μεταναστ(ρι)ών. Αλλαγές που ήταν εμπειρικά ορατές τόσο στις δουλειές, όσο και στις γειτονιές: το «πρώτο κύμα» μετανάστευσης από τα Βαλκάνια και την ανατολική Ευρώπη υποχωρούσε πληθυσμιακά και το «δεύτερο κύμα» από την Μέση Ανατολή, την Κεντρική Ασία, την Βόρεια και την υποσαχάρια Αφρική αυξανόταν, λόγω του «πολέμου ενάντια στην τρομοκρατία» και όχι μόνο.

Η δημοσίευση των στοιχείων της πρόσφατης απογραφής του 2021 είναι ενδεικτική:

«...Μειωμένος είναι και ο αριθμός των αλλοδαπών που διαμένει στη χώρα νόμιμα κατά περίπου 150.000, με την ποσοστιαία μείωση να είναι 16,1% σε σχέση με την προηγούμενη απογραφή... Οι περισσότεροι που μετακινήθηκαν είναι οι Αλβανοί που είχαν πολλά χρόνια στην Ελλάδα και νόμιμα έγγραφα, οπότε αναζήτησαν καλύτερες θέσεις εργασίας στην Ιταλία αλλά και στην Αγγλία. Αυτός είναι άλλωστε και ο λόγος που έχει παρουσιαστεί μεγάλη έλλειψη εργατικού δυναμικού. Οι Αλβανοί αποτελούν το 49% των νομίμων μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα (374.926 σε σχέση με 480.851 που είχαν καταγραφεί στην προηγούμενη απογραφή). Δεύτερη χώρα προέλευσης για τους αλλοδαπούς που βρίσκονται στην Ελλάδα είναι η Βουλγαρία με 35.444 άτομα έναντι 75.917 στην προηγούμενη απογραφή. Την ίδια στιγμή, όμως, που ο συνολικός πληθυσμός των αλλοδαπών μειώθηκε, πολλαπλασιάστηκε ο πληθυσμός από χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Το 2011 ο πληθυσμός από αυτές τις χώρες αποτελούσε το 13% του συνολικού πληθυσμού αλλοδαπών, ενώ τώρα έχει ανέβει στο 26%...»¹

Πίσω από τους αριθμούς, αξίζει να περιγράψουμε σχηματικά την πορεία του ελληνικού καπιταλιστικού σχηματισμού μέσα σ' αυτά τα δεκαπέντε χρόνια. Αυτή η χώρα βρέθηκε στην πολύ ευχάριστη (για τ' αφεντικά της) θέση να φαντάζει ως ο βαλκανικός «παράδεισος» γύρω από μια κόλαση κρατικής και κοινωνικής διάλυσης τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1990. Ο όγκος του καθημερινού ρατσισμού και το βάρος του (πρωτοδημιουργούμενου, ακόμα, τότε) συμπλέγματος της ασφάλειας ρύθμιζε το μέτρο της κοινωνικής/ταξικής υποτίμησης εκείνης του πρώτου κύματος μεταναστ(ρι)ών. Από εκείνη την θέση βρέθηκε μέσα σε 15-20 χρόνια να διαχειρίζεται πρώτον, μια σφοδρή καπιταλιστική κρίση και δεύτερον, τη γεωπολιτική του επιλογή να συνιστά ένα συνοριακό φυλάκιο συγκράτησης/απόθλησης του δεύτερου κύματος μεταναστ(ρι)ών, για λογαριασμό της ΕΕ. Η νέα αυτή πραγματικότητα συνεπαγόταν μια ακόμα πιο σκληρή εσωτερική υποτίμηση, αλλά και μια μεταφορά πόρων, αρμοδιοτήτων και λειτουργιών στο σύμπλεγμα της ασφάλειας και των πιο μαφιόζικων αποφύσεων του. Όσοι/ες από το πρώτο κύμα είχαν την επιλογή και τη δυνατότητα να φύγουν νόμιμα από την Ελλάδα, το έκαναν μέσα σ' αυτά τα χρόνια, γυρνώντας είτε στις χώρες τους (όπου η εσωτερική κατάσταση είχε εν τω μεταξύ βελτιωθεί κάπως) είτε τραβώντας προς την Ευρώπη, όπου οι συνθήκες ήταν και είναι πιο υποφερτές. Εκείνοι/ες του δεύτερου κύματος που, κατά πλειοψηφία, δεν αντιμετώπιζαν την Ελλάδα ως προορισμό, αλλά ως σταθμό-τράνζιτ, έπεσαν στα δίκτυα των διαφόρων μαφιών για να φύγουν, οι οποίες δεν είναι παρά η πίσω όψη του συνοριακού φυλακίου. Μ' αυτή την έννοια, το ελληνικό δίκτυο τράφικινγκ έχει υπάρξει όλ' αυτά τα χρόνια η ανεπίσημη βαλβίδα αποσυμπίεσης της λειτουργίας «φυλάκιο»². Κι ακριβώς γι' αυτό τον λόγο είναι τόσο κρατική πολιτική, όσο είναι και τα στρατόπεδα.

Με τούτα και με τ' άλλα, η σκληρή εσωτερική υποτίμηση και η «πολιτική της αποτροπής», στις όλο και πιο brutal εκδοχές της τα τελευταία χρόνια, έχουν προκαλέσει το αποτέλεσμα που περιγράφει με αριθμούς η απογραφή του 2021. Μάλιστα η κατάσταση περιγράφεται ακόμα πιο ζοφερή για τις προοπτικές εκμετάλλευσης της εργασίας σε μια σειρά κλάδους του ελληνικού καπιταλισμού:

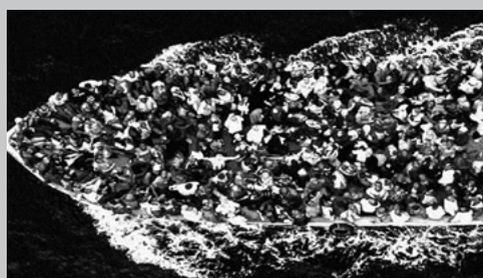
«...Τα αιτήματα που είχαν υποβληθεί προς το υπουργείο Εργασίας από τις επιχειρήσεις στις αρχές του έτους είχαν δείξει ότι αναζητείται τρόπος να καλυφθούν πάνω από 300.000 κενές θέσεις εργασίας για την επόμενη διετία. Οι περισσότερες θέσεις (πάνω από 168.600) αφορούσαν τον πρωτογενή τομέα. Αίτημα για κάλυψη πάνω από 80.000 θέσεων είχε καταθέσει ο κλάδος καταλυμάτων – εστίασης, 18.258 ήταν τα αιτήματα της βιομηχανίας, ενώ σχεδόν 12.900 ήταν τα αιτήματα του κλάδου κατασκευών...»³.

Εικόνα 1. Από την επιχείρηση Ξένιος Δίας...

Εικόνα 2. Στα στρατόπεδα συγκέντρωσης...

Εικόνα 3. Και στο ναυάγιο της Πύλου...

Υποτίθεται ότι το κυβερνητικό σχέδιο για την κάλυψη αυτών των αναγκών προβλέπει την υπογραφή διμερών συμφωνιών με την Ινδία (αναμένεται μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2024), την Γεωργία και την Μολδαβία. Διατηρούμε σοβαρές αμφιβολίες για την επιτυχία τους: για να το πούμε διαφορετικά, ο μόνος τρόπος να πετύχουν κάπως θα είναι να μην έχουν καμιά άλλη επιλογή προς την Ευρώπη οι υπήκοοι-υποψήφιοι μετανάστες αυτών των χωρών. Επίσης, δεν διέφυγε της προσοχής μας ότι το ελληνικό κράτος φαίνεται να υπολογίζει τον κοινό γεωπολιτικό προσανατολισμό με τα κράτη που έχει επιλέξει να συνομιλεί: φαίνεται ότι η σχετική απειθαρχία του δεύτερου κύματος μεταναστών και η πιθανότητα γεωπολιτικών εκρήξεων στην ευρύτερη περιοχή (Ουκρανία, Μέση Ανατολή) έχει ληφθεί σοβαρά υπόψιν. Εν τω μεταξύ, καλή είναι και η τροπολογία Καϊρίδη, παρά το γεγονός ότι καταρχήν αφορά 30.000 μετανάστ(ρι)ες: είναι ίσως μια καλή πιθανότητα να χτυπηθούν τα υψηλά μεροκάματα που απαιτούν και παίρνουν οι εναπομείναντες βαλκάνιοι μετανάστες που απασχολούνται στο μάζεμα των ελιών και μια σειρά άλλες αγροτικές εργασίες. Πάνω απ' όλα έχουμε εμπιστοσύνη στο ελληνικό κράτος και τα αφεντικά του, ότι θα τηρηθούν όλα τα προβλεπόμενα. Όπως πάντα...

1. Εφ. Καθημερινή, *Οι Έλληνες γερνούν, οι μετανάστες φεύγουν*, 03/09/2023.
2. Ο αριθμός όσων ταξίδεψαν παράτυπα μέσω Βαλκανίων για τη δυτική Ευρώπη το 2022 έφτασε στο ανώτατο σημείο από το 2015, με την Frontex να καταγράφει 144.118 παράτυπες διελύσεις συνόρων. Υποθέτουμε ότι κάποιο καλό μέρος τους έχει ξεκινήσει από τα βόρεια ελληνικά σύνορα.
3. Εφ. Ναυτεμπορική, *Τροπολογία Καϊρίδη: ποιοι κλάδοι χρειάζονται χέρια μεταναστών και πόσα*, 19/12/2023